

TRENDS IN CONTEMPORARY VOCAL INTERPRETATION AND RELATED PURSUITS IN POP MUSIC AND JAZZ

Petya Stancheva

National Academy of Music “Prof. Pancho Vladigerov” Bulgaria, stancheva72@abv.bg

Abstract: The main task of this work is to examine the problems of vocal interpretation in modern music. The challenges that contractors encounter on the way to the realization of their ideas, their searches related to achieving greater competitiveness of the final product. For this purpose, a number of scientific works and articles related to the topic were studied. An analysis has been made of a large part of the performances of some of the best vocal interpreters in pop music and jazz. And since this is a matter that concerns practice, some of the conclusions are made on the basis of the author's extensive experience as an active contractor. The idea of the work is to show the importance of interpretation and the great potential it brings as a means of influencing the audience. This will help create higher standards and artistic value of the performances of the students studying pop and jazz singing. It will open up even greater opportunities for them to build high professionalism. Tracking the development and changes in modern vocal art will help to draw relevant conclusions to increase the quality of training.

The modern world is a place where processes run very fast. Music is no exception. Social networks and various platforms in the internet space, provide authors and performers with easy access to a huge number of potential audiences. This is a great advantage on one hand, but on the other hand the competition is already very serious. In this environment the way the end product is presented is of utmost importance. After all, it is the artists who present and convey the ideas of the songwriters, but also their personal point of view. Interpretation influences the way music develops and changes, shapes listeners' tastes and is a powerful tool of influence.

Keywords: Vocal interpretation, contemporary challenges, technologies, pop music, jazz.

ТЕНДЕНЦИИ В СЪВРЕМЕННАТА ВОКАЛНА ИНТЕРПРЕТАЦИЯ И СВЪРЗАНИТЕ С ТОВА ТЪРСЕНИЯ В ПОП МУЗИКАТА И ДЖАЗА

Петя Станчева

Национална Музикална Академия “Проф. Панчо Владигеров” stancheva72@abv.bg

Резюме: Основна задача на този труд е да се разгледат проблемите на вокалната интерпретация в съвременната музика. Предизвикателствата, които изпълнителите срещат по пътя на реализация на своите идеи, техните търсения, свързани с постигане на по-голяма конкурентноспособност на крайният продукт. За целта са проучени редица научни трудове и статии, свързани с темата. Направен е анализ на голяма част от изпълненията, на едни от най-добрите вокални интерпретатори в поп музиката и джаза. И тъй като това е въпрос, който касае практиката, част от изводите и заключенията са направени въз основа на големият опит на автора, като активно действащ изпълнител. Идеята на труда е да покаже значението на интерпретацията и големият потенциал, който тя носи, като средство за въздействие върху публиката. Това ще помогне за създаване на по-високи критерии и художествена стойност на изпълненията на студентите, изучаващи поп и джаз пеене. Ще открие пред тях още по-големи възможности за изграждането на висок професионализъм. Проследяването на развитието и промените в съвременното вокално изкуство ще помогне да бъдат направени съответните изводи, за повишаване качеството на обучение.

Съвременният свят е място в което процесите текат изключително бързо. Музиката не прави изключение. Социалните мрежи и различните платформи в интернет пространството, осигуряват на автори и изпълнители лесен достъп до огромен брой потенциална публика. Това е голямо предимство от една страна, но от друга конкуренцията вече е много сериозна. В тази среда, начина по който се поднася крайният продукт е от изключителна важност. В крайна сметка изпълнителят е този, който представя и предава идеите на авторите на песента, но също така и своята лична гледна точка. Интерпретацията оказва влияние върху начина по който музиката се развива, променя и оформя вкусът на слушателите и е силен инструмент за въздействие.

Ключови думи: Вокална интерпретация, въздействие, съвременни предизвикателства, технологии, поп музика, джаз.

1. УВОД

Основен проблем на музиката в наши дни е, че тя е превърната в продукт за консумация, което я отдалечава от основните и цел и предназначение - "храна" за душата. И при нея, както и при всички други видове изкуство, тласък за създаване идва от вътрешната необходимост на твореца да изрази себе си и своето усещане за заобикалящия го свят. Именно това е причината днес да имаме възможността да се наслаждаваме на произведенията на Микеланджело и Да Винчи, да слушаме музиката на Бах и Бетовен, която продължава да ни вълнува дори и след толкова години. Да се радваме на неостаряващите шедеври в балета, киното и театъра. Тук си задавам въпросът - колко от съвременната музика ще се слуша след 50 или 100 години? Това зависи от нейните качества и искреността с която е създадена. Дали подтика е тази вътрешна потребност да изразиш себе си чрез музиката или водеща е комерсиалната цел за известност и повече финансови приходи? За изпълнителите, били те певци или инструменталисти, освен перфектното владение на инструмента или гласа, голямо значение има и начина, по който ще поднесат музикалното произведение. Интерпретацията разкрива пред слушателя идеите, емоциите, търсенията на автори и изпълнители. В света на съвременната музика се обръща изключително внимание на това как се поднася една песен. От гласовите данни на певеца до начина по който изглежда и стои на сцената. Зад всеки успешен изпълнител, стои екип от професионалисти, чиято задача е да анализират нагласите на хората и по този начин да се изгради цялостно и въздействащо представяне. В този труд ще се съсредоточа върху вокалната интерпретация, изхождайки от трудовете и материалите, които проучих, но също така и от личният ми опит на певец.

2. МАТЕРИАЛИ И МЕТОДИ

Основен **материал** на това изследване е вокалната интерпретация и елементите, които я изграждат. Използвани са **методите**: теоретичен анализ на научна литература по темата и личен опит.

3. СЪВРЕМЕННИ ТЕНДЕНЦИИ

Вокалната интерпретация се развива заедно и в рамките на съвременното музикално изкуство. Стремешът е към по-голяма изразителност и връзка с публиката, смело боравене с всички възможности, които съвременните технологии предоставят и непрекъснато експериментиране. Търсенията на изпълнителите са валидни както за популярната музика, така и за джаза. След обстойно проучване бих поставила следните акценти:

- Индивидуализъм - това е едно от най-важните качества за един артист и необходимо условие за успех. Какво обединява едни от най-добрите вокални изпълнители: Арета Франклин, Уитни Хюстън, Кристина Агилера, Фреди Меркюри, Майкъл Джексън, Принс, Ела Фицджералд, Майкъл Макдоналдс, Шака Кан? Освен огромният талант и харизма, те са изключително разпознаваеми, със силно изразен собствен стил.

"Вокалният изпълнител от висока класа се чувства дори задължен да създаде свой собствен стил на изпълнение, което касае не само качествата и възможностите на гласа му. Несъмнено той е зависим от инструменталната основа и малко може да влияе на композиционната тъкан, но силата на интерпретаторското му внушение и индивидуалността имат водеща роля за цялостния облик на произведението." (Боварян, 2007, стр.103)

- Използване на различни вокални техники, с цел гласът да звучи по определен начин. От съвременните изпълнители Джейкъб Колиър е певец с отличен контрол над гласа си и много добра вокална техника. Това му позволява да го използва пълноценно, придавайки му различни нюанси и звучене. Такива са: belting, SLS, Estil, леджит.
- Комбиниране на вокални похвати, характерни за различните музикални стилове. Много ярък пример за това е финландката Таря Турунен. Тя е класическо сопрано и започва кариерата си със симфоничната метъл група "Nightwish". Именно този синтез между класическо пеене и метъл звучене определя успеха на групата. Не са малко поп и рок певците, които в стремежа си към развитие посягат към джаза и възможностите предоставяни от този музикален стил за импровизация. Чудесни примери за това са Роби Уилямс с албума "Swing when you're winning", Лейди Гага и дуетите и с Тони Бенет, Род Стюард, Фил Колинс и участието му в албума на Куинси Джоунс - "Q's jook joint". Резултата от тази комбинация е по-модерното и комерсиално звучене на джаз стандартите и достигането на тази определяна като елитарна музика до по-голям брой слушатели.
- Смесване на различни музикални стилове. Много са съвременните творци прибягващи до това. Една от тях е Есперанца Сполдинг, която умело преплита в изпълненията си джаз и R&B, създавайки модерно, съвременно звучене.

“Смесването на музикалните изразни средства, жанрови модели, дори култури е съвсем естествено развитие и проявление на музиката в XX и XXI век.” (Костадинова, 2023, стр.48)

- Използване на електронни ефекти и различни програми за обработване на звука, така, че да се получи по-интересно звучене. Поставянето на електронно манипулирания звук в центъра на музикалното произведение е всъщност тенденция, датираща от средата на XX век, която е изключително актуална в наши дни и обхваща всички жанрове. Тази тенденция започнала като експериментиране с различни технологични средства, се откроява с присъщата си интердисциплинарност, в която съчетаването на идеи, концепции, методи и похвати от различни области води до създаването на качествено ново звучене. (Benova, 2020, p.1507).

В съвременния свят хората са пренаситени от информация. Това е голямо предизвикателство за авторите и изпълнители на музика. От една страна широкият достъп до социалните мрежи и платформите за споделяне осигуряват достигането на техния продукт до огромен брой потребители. От друга страна обаче, конкуренцията е изключително голяма и за да успееш да привлечеш вниманието към себе си, трябва да си креативен и различен. Вследствие на това се появиха изпълнители като Били Айлиш, чийто начин на пеене мнозина не одобряват. Но именно това неподпрано и прекалено придирано пеене в комбинация с музиката и, която е изключително лична и лесно смилаема, успя да събере огромен брой последователи и почитатели. Този начин на звукоизвличане създава усещане за по-голяма близост със слушателя. Въпреки, че е меланхолично и вяло като пеене, творчеството на певицата не е лишено от възможността да бъде изградено с помощта на подходящи интерпретационни и вокални похвати. В същото време изключителни певци и интерпретатори като Браян Макнайт, Сиси Уинас, Тамия и други, не намират същата известност. Песножната и елитарна музика трудно достига до масовия потребител, който все повече гледа отколкото слуша музиката. Това е и една от причините, повечето съвременни изпълнители да залагат много повече на зрителната провокация. И така отдалечават фокуса от самата музика. Затова и в последните години все повече стават песните “еднодневки” построени върху четири-пет акорда, без добре изградена и красива мелодична линия. Скромна музика, поднесена зрелищно. От тук идва и нуждата певците да са овладели гласът си по начин, позволяващ им да боравят пълноценно с него. Динамика, фраза, отчитане на мястото на кулминацията и нейното изграждане, атаката с която пеем и не на последно място текста и връзката му с мелодията. Правилно поставеният и добре школуван глас може да си позволи използването на различни вокални техники с които да допълни и обогати собственото си звучене. За мен добрата интерпретация е като добре нарисувана картина. Всички светлосенки, штрихи и дребни детайли допринасят за крайният и изглед. От тях зависи дали картината ще ни хареса и какви емоции ще предизвика в нас. По същия начин, за да е въздействаща интерпретацията ни, трябва да съдържа всички тези детайли, добре подредени и правилно дозирани.

Поп музиката изобилства от кавър версии, вдъхващи нов живот на известни и не толкова известни песни. В джаза, изпълнението на джаз стандарти, които са записвани от едни от най-добрите в този жанр е голямо предизвикателство към всеки, посегнал към тази музика. И в двата случая изпълнителите на кавъри се стремят към напълно различна интерпретация.

“Значението на кавъра за развитието на музикалните тенденции е част от дискуссионната част на явлението, и е част от някои съвременни процеси. Мисцегинацията е един от тях, логично свързана със социално-расовото, поритическото, мултикултурното смесване включително и в поп музиката” (Парасков, 2021, стр.62)

4. ЗНАЧЕНИЕ НА ВОКАЛНАТА ИНТЕРПРЕТАЦИЯ

В “Речник на българския език” срещу интерпретация пише:

“Изпълнение на художествено или музикално произведение с вложено лично тълкуване” (<https://rechnik.chitanka.info/w/интерпретация>).

В началото бе той - човешкият глас. Преди появата на музикалните инструменти музиката се е изпълнявала от него. От древна Гърция до епохата на християнството, гласът е бил считан за най-достойният инструмент за възхвала на Бог.

Добрата, силна и въздействаща интерпретация е водещ фактор за изграждането и цялостния облик на музикалните произведения, били те вокални или инструментални.

В една песен си партнират авторите на музика, текст, аранжирмент и певецът, който в крайна сметка ще я представи пред публиката. Всеки от тях влага смисъл и идея за това как да изглежда тя в крайният си вариант. Не винаги гледните точки са еднакви и песента може да премине през различни метаморфози. И в крайна сметка от начина по който изпълнителят ще интерпретира идеята на авторите, зависи реализацията на песента, въздействието върху слушатели и зрители.

Съвсем естествено е в началото младите изпълнители да подражават на своите идоли. Те изпълняват песните им по същия начин, с всички вокални похвати и орнаменти. Това не е грешка. Това е естественият начин по който се учим. В желанието си да звучим точно като нашият любим певец, ние трябва да управляваме и водим гласът си по същия начин. Това означава, че физиологически нашият инструмент ще трябва да премине през същите процеси. Когато един певец притежава добър вокален слух, той знае какво точно да направи, за да звучи по определен начин. В началото това е неосъзнато подражание. Една от целите на обучението по пеене е да го превърнем в добре осмислен и контролиран процес. Разбира се това подражание е от полза само в началото и трябва да бъде спряно навреме. В противен случай, се превръща в основна пречка за изграждането на собствен стил.

Много пъти съм чувала: “Ти си пееш, за какво ти е да учиш?”. Това е изключително погрешно. И въобще схващането, че пеенето е нещо много лесно, показва дълбокото неразбиране на процеса наречен пеене. Изпълнителят е този, чрез който авторите предават своите идеи, чувства и емоции. Всичко това певецът пречупва през своите собствени душевност, чувствителност и индивидуалност. Когато към това се прибавят и професионалните му познания относно пеенето и музиката, той ще е в състояние да изгради въздействащо изпълнение. Така ще може да използва целият набор от средства, научени и отработени по време на вокалното си обучение. Ще може да използва гласът си пълноценно. Когато частите на този музикален инструмент работят в пълен синхрон и правилното дишане се е автоматизирало, певецът ще може да се отдаде на това да прави музика.

“След продължителното школуване, процесът се автоматизира и постепенно отпадат моментите на “случайно налущване”. Всеки певец е преминал през тези моменти: урокът е протекъл много добре, всичко е било точно. Самочувствието е, че отгук нататък сякаш отпадат проблемите, но на следващия урок няма и помен от постигнатото и сякаш всичко започва отначало. Това продължава понякога мъчително дълго и за ученика, и за педагога. Необходимо е търпение и воля и от двете страни, за да се стигне до оня момент, когато всички елементи от процеса на пеенето ще са осъзнати, дълбоко осмислени и отгук започва шлифоването, другият етап от работата на педагога и ученика.” (Томашов, 2014, стр.19).

Фраза, динамика, разнообразие от темброви нюанси, усет за стилова принадлежност и груув. А когато става въпрос за джаз - чувството за суинг и добрата теоретична подготовка, необходима за импровизацията върху която е изградена тази музика.

В популярната музика и джаза, възможностите, които изпълнителите имат относно интерпретацията са много по-големи отколкото в класическата музика. Тук те разполагат с огромна свобода за изразяване на собствените си идеи, чувствителност, индивидуалност, креативност и естетика. Това е още една причина за това да бъдат добре, професионално подготвени. Много са примерите за песни, които добиват популярност не толкова от първият си изпълнител, а от този който съумее да извлече максимума от тях, като емоция и разбира се вокално майсторство.

В първата половина на 80те години на XX век, на световната сцена се появи Уитни Хюстън - явление в музиката, чийто изпълнения са приети за златен стандарт във вокалното майсторство. Почти няма вокален формат в който да не се изпълняват нейни песни. Но истината е, че стилът и на пеене и таланта да превръща дори най-семплата мелодия във вокален шедевър са недостижими.

“Бившият оперен певец Майкъл Куни нарича Уитни Хюстън “природен талант” и казва за нея следното: “Чуваше се, че тя влага душата си в песента. Никога досега не е имало глас като нейния - и навярно никога вече няма да има”. А основателя на Arista Records и ментор на Уитни Хюстън - Клайв Девис - направо я беше кръстил “The voice”(Гласът). Той припомня още, че нейният стил на пеене е повлиял на изпълнителки като Бйонсе, Кристина Агилера и Алиша Кийс.” /DW, “Тайната на гласът на Уитни Хюстън”, 11.02.2022г., посетена на 05.10.2022г.

Като яркост, талант, артистичност и въздействие на нейната интерпретация мога да я сравня с Мария Калас и това, което тя направи в оперното пеене. Наред с изключително стойностните песни написани за нея от композитори като Дейвид Фостър, Нарада Майкъл Уолдън, Майкъл Масър и др., тя прави кавърверсии на “The greatest love of all” /изпълнена от Джордж Бенсън през 1977г./, “For the love of you”/ включена в албум на The Isley Brothers от 1975г./ и несъмнено един от най-успешните кавъри - кънтри баладата на Доли Партън - “I will always love you” от 1974г. Интересното в случая е, че това са доста успешни песни, достигнали челните места в световните класации на своето време още с първото си появяване. “The greatest love of all” и “I will always love you” през годините са били записвани от наистина много стойностни певци като: Шърли Беси, Олета Адамс, Дебора Кокс, Линда Рондшат, Лиан Раймс. Но най-голяма популярност добиват след изпълнението на Уитни Хюстън. И това е заради невероятната музикалност, вокално майсторство и умението на певицата да пречупи песните през собствената си емоционална призма. В случая с “I will always love you”, това и донася “Грами” именно заради нейната интерпретация. Доказателство за

това, колко голямо значение има начинът по който една песен бива представена. Какво всъщност прави изпълнението на Уитни Хюстън толкова въздействащо? Доли Партън е автор на музиката и текста на песента "I will always love you", издадена през 1974г. Това е лична история на певицата за раздялата с нейният дългогодишен ментор Портър Уагнър.

Версията на Партън е типичната кьнтри балада, без особено развитие на вокалната партия. Песента е в характерната за стила куплетна форма / 3 куплета и 3 припева/. Звучи меланхолично и целта на певицата е по-скоро да предаде своето послание, наблягайки на текста. За това подсказва изборът и, последният от куплетите да бъде изговорен, не изпят. Като цяло усещането, което остава е за нещо лично, в което водещата роля не е поверена на гласът.

Съвсем различна е интерпретацията на Уитни Хюстън. В това се крие и огромният успех на песента след нейното изпълнение. Тук всичко е подчинено на гласът и това, което може да бъде постигнато чрез него, като въздействие върху слушателя. Стилистично песента вече звучи като соул балада с разгърнат аранжимент, соло саксофон и внезапна модулация с тон нагоре /A dur - B dur/ преди последния припев. За да се постигне максимално изграждане на вокалната партия, песента започва а капела, певицата използва придиханна атака на тона. Темпото е свободно, така, че фразите да са подчинени единствено на емоционалната нагласа на изпълнителя. По този начин въвежда слушателя в песента и оставя възможността за постепенна градация - похват използван от всички добри вокални интерпретатори.

Фиг. 1. I will always love you - начало, а капелна част

Източник: SheetMusic - free.com

От втория куплет натам звуковият интензитет на гласа е значително по-голям, което усилва неговото въздействие. След солото на саксофон куплета продължава да е в основната тоналност A dur, за да се достигне до кулминацията на песента, постигната чрез внезапна модулация на припева в B dur. Финалът е изключително майсторски изпят, завършва върху третата степен на тоналността (dis на втора октава) , прекрасно филиран, докато преминава през тоновете на финалния акорд. Прави впечатление невероятният баланс при почти непрекъснатото преминаване на гласът от гръден в главов регистър, което е още едно доказателство за отличната вокална техника на Уитни Хюстън. Това придава на изпълнението "цвят", който идва от промяната в тембъра на гласа при смяната на резонаторите и атаката на тона.

Несъмнено по-добрите и качествени гласове са донякъде облагодетелствани от добрата си природа. Гласът се движи леко и естествено, притежава прекрасни височини или дълбоки и плътни низини. Други са с по-малък диапазон, но с изключително красив тембър. Разнообразието във вокалния свят е изключително голямо. Общото при всички добри интерпретатори е наличието на музикалност. Това е този вътрешен усет за фраза, стилова принадлежност, усещане за суинг и груув. Качество, което те притежават по рождение, в различна степен и развиват още повече с практиката.

Тук правя уточнението, че това е една малка част от темата за интерпретацията, нейното значение и приложение в съвременното вокално изкуство. Мечтата на всеки певец е да остави ярка следа и да превърне изпълненията си в еталон за вокално майсторство. Ще успеят обаче тези, които изучат и овладеят тънкостите на въздействащата интерпретация.

5. ДИСКУСИЯ

Все повече стават трудовете в научната литература, касаещи интерпретацията като цяло и в частност - вокалната интерпретация. Вокалните педагози и изпълнители дискутират значението и за цялостното изграждане на младите певци и превръщането им в професионалисти. Ефекта от осъзнатата и добра подготовка се вижда на сцената.

6. ИЗВОДИ

За да бъде пълноценна, реализацията на певеца зависи от начина по който е овладял своя глас и от собствената му интерпретация. Тя трябва да включва :

1. Индивидуалност
2. Добра вокална и музикална подготовка
3. Познаване на основните вокални техники
4. Да умее да комбинира вокалните похвати, характерни за различните стилове в популярната музика и джаза

REFERENCE

- Боварян, А. (2007) - “Вокално-постъпновъчна работа в жанровата музика”, АСКОНИ ИЗДАТ
- Костадинова, Г. (2023) - “ Българската музика в края на XX и началото на XXI век между класика и джаз”,
Институт за изследване на изкуствата - БАН
- Benova, A. (2020) - The synergetic aspect of Edgard Varese’s compositional thought. - In: KNOWLEDGE International Journal, 38(6), 2020, 1507 - 1512
- Томашов, М. (2014) - “Моят опит като вокален педагог в търсене на белкантото в оперното пеене”
- Парасков, И. (2021) - “Кавър - от Гледай как се прави до Шапка ти свалям (заглавие на българска песен)”,
XV Млад научен форум за музика и танц, НБУ
- Тилева, Д. (2021) - “Джаз вокалистите и инструменталният джаз от 40-те години на миналия век”,
Докторантска Академия, Веда Словена
- Георгиева, Г. (2021) - “Педагогическото наследство на Гена Димитрова - съхранената традиция на школата “Бръмбаров”, обогатена с най-добрите вокални практики на големите музикални сцени”, НМА
- Христов, Х. (2007) - “Малка Академия за млади вокалисти”
- Lehman, L. (1902) - “How to sing”, The Macmillan Company
- Niemack, J. (2012) - “Exploring the blues”, Second Floor Music
- Йосифов, И. (1988) - “Трудният път към голямото певческо изкуство”, изд. МУЗИКА
- <https://www.dw.com/bg/тайната-на-гласа-на-уитни-хюстън/a-60747413> / (2022) - посетена на 05.10.2023
- <https://rechnik.chitanka.info/w/интерпретация>). - посетена на 30.10.2023г.